

तक्कार निवारण समिती, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

तक्कार अर्ज क्र. ४०/२०१८

श्री.नायकवडे उमाजी अकोबा
विस्तृद्ध

तक्कार अर्जदार

- १. कोयना शिक्षण संस्था, पाटण,
जि.सातारा
- २. शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, पाटण,
जि.सातारा

वि.प.

कोयना शिक्षण संस्था, पाटण, जि. सातारा यांचेकडील प्राचार्य श्री. नायकवडे उमाजी अकोबा विषय शिक्षणशास्त्र (इतिहास अध्यापन पद्धती), नेमणूक दि. ०९/०२/२००५ यांनी तक्कार निवारण समितीकडे दि. २०/०३/२०१७ रोजी तक्कार अर्ज दाखल केला आहे. अर्जामध्ये नमूद तक्कारीचे स्वरूप पुढील प्रमाणे.

१. सन जानेवारी २०१५ पासून आतापर्यंतचे वेतन मिळालेले नाही.

२. दि. ०९/०९/२००६ पासून सहावा वेतन आयोग लागू करून वेतन देण्यात आलेले नाही व संस्थेने दि. १६/०२/२०१७ रोजी सेवा समाप्तीची नोटीस देताना संस्थेमार्फत थकित पगार, उपदान (ग्रॅच्यूईटी) देण्याबाबत कोणतीही कार्यवाही केलेली नाही याबाबत तक्कार तक्कारीबाबत संस्थेचा खुलासा :

प्राचार्य श्री.नायकवडे यांचा सन २०१५ ते ३०/०४/२०१७ पर्यंतचा थकीत पगार त्यांचे पाटण येथील बँक खातेवर वर्ग केला आहे. महाविद्यालय कायम विनाअनुदानित असलेने विद्यार्थ्यांकडून येणा-या शुल्कातून पगार व इतर खर्च भागविला जात होता. विद्यार्थी संख्या कमी झालेने, महाविद्यालय बंद झाले आहे. संबंधित सेवकांनी यापुर्वी कधीही ६ व्या वेतन आयोगाची मागणी केलेली नव्हती तसेच विद्यार्थी संख्या कमी झालेने मिळणा-या फी मधून सध्या मिळणारा पगार आम्हाला मिळाला तरी चालेल असे वेळोवेळी प्राचार्य श्री.नायकवडे यांनी मिटींगमध्ये व तोंडी सांगितले होते. संस्थेने या महाविद्यालयास ६ वा वेतन आयोग लागू केला नाही. तसेच उपदान

संबंधित कर्मचा-यांना शासनाच्या नियमाप्रमाणे देय नाही. तक्रार निवारण समितीच्या कार्यकक्षेत ही बाब येत नाही.

समितीची निरिक्षणे :

सदर प्रकरणातील सर्व वस्तूस्थिती व तथ्ये जी तक्रारदार यांची नियुक्ती, त्यांना वेळोवेळी दिलेले पगार, नेमणूक व सेवासमाप्तीचा दिनांक याबाबत दोन्हीही पक्षात कोणतेही मतभेद नाहीत. संस्थेने तक्रारदार यांना पाचवा वेतन आयोग लागू केला आहे व त्यानुसार सेवासमाप्ती दिनांकापर्यंतचे वेतन दिल्याचे व तक्रारदार यांनी ते मिळाल्याचे समितीस सांगितले. संस्थेकडून ज्या ज्या रक्कमा तक्रारदार यांच्या खात्यात जमा केल्याचे प्रतिपादन संस्थेतर्फे करण्यात आले आहे त्याबदलही कोणतेही मतभेद नाहीत. त्यामुळे खालील वादाचे मुद्दे उपस्थित होतात.

- १) तक्रारदार दि. ०९/०९/२००६ पासून सहाव्या वेतन आयोगाप्रमाणे वेतननिश्चती होवून पगार मिळण्यास पात्र आहेत अगर नाही.
- २) तक्रारदार उपदानाच्या (ग्रेच्युइंटी) रक्कमेसाठी पात्र आहेत अगर नाही.

समितीने दोन्ही मुद्यांवर साधक बाधक चर्चा करून सखोल विचार केला आहे. तक्रारदार यांनी समितीचे लक्ष्य याचिका क्रं. ३६८६/२०११ माधूरी नामदेवराव गजभिये व इतर विस्तृद्ध शिक्षण प्रसारक मंडळ, काटोल व इतर तीन या प्रकरणातील दि.९/०६/२०१७ च्या नागपूर खंडपीठाच्या न्यायनिर्णयाकडे वेधले ज्यामधील अर्जदारांचे प्रकरण व त्यातील तथ्ये या समोरील प्रकरणातील तथ्यांसारखीच आहेत व त्यातही प्राध्यापकांनी पाचव्या व सहाव्या वेतनआयोगाप्रमाणे वेतनाची मागणी केली होती. या प्रकरणात नागपूर खंडपीठाने खालीलप्रमाणे आदेश दिले.

Hence, though the petitioners would be entitled to the salary, as per the recommendations made by the 5th and 6th pay commission as also the recommendations of the university grant commission the petitioners would be entitled to the arrears of salary only for a period of 3 years preceding the date of filing of the previous petition, on 22/02/2010 the respondents are liable to fix the salary of the petitioners in the proper pay scale as per the recommendations of the 5th and 6th pay commission within two months and start releasing the regular salary in the properly fixed pay scale to the petitioners within two month from the date of fixation of proper pay scale. सदरचा न्यायनिर्णय तक्रारदार यांच्या प्रकरणास लागू आहे.

तसेच तकारदार यांनी समितीचे लक्ष्य याचिका क्र.९६६६/२०१४ मधूकर चौधरी व इतर तीन विरुद्ध महाराष्ट्र सरकार व इतर सहा यातील औरंगाबाद खंडपीठाच्या दि.१० फेब्रुवारी २०१७ च्या निकालाकडे वेधले ज्यामध्ये Secretary, Mahatma Gandhi mission and anr. Vs.bhartiya kamgar sena and ors. 2017 scc online sc 22 या प्रकरणातही मा.सर्वोच्च न्यायालयाच्या न्यायनिवाड्याचा हवाला दिलेला आहे व त्यावर आधारीत त्यातील अर्जदारांना दादी (Relief) मंजूर केल्याचे दिसून येते.

संस्थेने समितीसमोर मांडलेल्या म्हणण्यामध्ये कायदेशीर मुद्रे उपस्थित केलेले आहेत. सदरची मागणी ही मुदतीचा कायदा १९६३ प्रमाणे मुदतबाब्ध झाले आहे व त्यामुळे सदरचा अर्ज फेटाळण्यात यावा तसेच यामध्ये असेही प्रतिपादन केले आहे की, संस्था मुंबई धर्मादाय कायदा १९५० प्रमाणे नोंदणीकृत असल्याने ती व्यापारी अगर फायदा कमवणारी संस्था म्हणता येणार नाही व संस्था विनाअनुदानीत तत्वावर चालविण्यात येत होती तसेच संस्थेच्या विद्यार्थी संख्येत घट झाल्याने संस्थेचे बी.एड. महाविद्यालय बंद करण्याचा निर्णय घेणे संस्थेस क्रमप्राप्त झाले व याबाबत तकारदार यांना दि. १६/०२/२०१७ रोजी सेवासमाप्तीची नोटीस बजावण्यात आली व त्यांची सेवा दि. २९/०४/२०१७ पासून संपुष्ट्यात आणली गेली. त्यामुळे तकारदार यांनी जानेवारी २००६ पासून सहाब्या वेतन आयोगप्रमाणे वेतनफरकाची केलेली मागणी अयोग्य आहे. तसेच तोंडी प्रतिपादनात संस्था चालकाकडून असे प्रतिपादन करण्यात आले आहे की, संस्थेकडे तकारदार व इतरांचे देणे देणेकरीता पर्याप्त निधी उपलब्ध नाही व त्याकरीता अपुरी विद्यार्थी पटसंख्या हे कारण पुढे करण्यात आले आहे व ही वस्तुस्थितीदेखील आहे.

संस्थेतर्फे मा.सर्वोच्च न्यायालयाच्या In the matter of Pundalik Jalam Patil v/s Executive Engineer Jalgaon Medium Project & Ors Reported in 2008 AIR (SC) (Supp) 1025. The Hon'ble Supreme Court has observed as follows (para 23).

"23. Statutes of limitation are sometimes described as statutes of peace. An unlimited and perpetual threat of limitation creates insecurity and uncertainty; some kind of limitation is essential for public order. This court in Rajender Singh and others v. Santa Singh and others [(1973) 2 SCC 705] has observed: "the object of law of Limitation is to prevent disturbance and deprivation of what may have been acquired in equity and justice by long enjoyment of what may have been lost by a party's own inaction negligence or laches". In Motichand v Munshi [(1979) 2 SCR 824], this court observed that this

principle is based on the maxim "interest republicase ut sit finis litum, that is, the interest of the State requires that there should be end to litigation but at the same time law of limitation are a means to ensuring private justice suppressing fraud and perjury, quickening diligence and preventing oppression. It needs no restatement at our hands that the object for fixing time limit for litigation is based on public policy fixing a life span for legal remedy for the purpose of general welfare. They are meant to see that the parties do not resort to dilatory tactics but avail their legal remedies promptly. Salmond in his jurisprudence states that the laws come to the assistance of the vigilant and not of the sleepy".

The aforesaid ratio has been referred to by the Hon'ble Bombay High Court in the matter of Shri Shantilal Babu Patel & Anr V/S Ramakant subrao Shetye & Ors Reported in 2019 (2) All MR 279.

तथापि वरील न्यायनिवाडयाचे अवलोकन केले असता सदर प्रकरणातील मुददा हा भूसंपादन कायद्याखालील असून सदर प्रकरणात कलम ५ मुदतीचा कायदा १९६३ बाबत आहे व त्याचा समितीसमोर निवाडयासाठी असलेल्या प्रकरणाशी दुरान्वये संबंध नाही. करीता सदर प्रकरणातील सर्वोच्च न्यायालयातील निर्देश या प्रकरणी लागू होत नाहीत.

वि.प. तर्फे समितीचे लक्ष मा. मुंबई उच्च न्यायालयाच्या शांतीलाल बापू पटेल विस्तृद्ध रमाकांत सुबराव शेटे रि.पि. ३५५/२०१७ निर्णय दि. १९/०७/२०१८ (2018 DGLS Bom.1239) वेधण्यात आले. सदर न्यायनिर्णयही कलम ५ मुदतीचा कायदा म्हणजे विलंब माफीबाबत असल्याने तो ही समितीसमोरील या प्रकरणास लागू होत नाही.

या प्रकरणी तकारदार हे पाचव्या वेतनआयोगाप्रमाणे जो पगार संस्था देत होती तो विनातकार घेत होते व सेवासमाप्ती दिनांकापर्यंत त्यांनी संस्थेकडे सहाव्या वेतन आयोगाची मागणी केल्याचे दिसून येत नाही. तकारदार यांची मागणी मुदतबाबू आहे त्यामुळे या समितीने मुदतीचा कायदा कलम ३ याचा सखोल विचार केला आहे व तकारदारास आर्टिकल ७ ची मागणी मुदतीत बसते तेवढीच देण्यात यावी असे देणे योग्य होईल, असे समितीचे मत झाले. सदर तकारदार यांनी अर्जाचे दिनांकास सहाव्या वेतनआयोगाप्रमाणे वेतनाची मागणी केली तरीही मुदतीचा कायदा कलम ३ प्रमाणे विस्तृद्ध बाजूने सदरचा दावा अगर मागणी जरी मुदतबाबू आहे असे नाही म्हटले तरीही निवाडा देण्यान्याला त्याबाबत निकाल देण्याचा अधिकार आहे. सबब तकारदार यांना मुदतीचा कायदा आर्टिकल ७ प्रमाणे अर्ज दाखल दिनांकापासून मागील तीन वर्षांपर्यंतच्या वेतनाच्या फरकाची रक्कम मिळणे संयुक्तिक होईल.

Limitation Act 1963

Description of suit	Period of limitation	Time from which period begins to run
7. For wages in the case of any other person	Three years.	When the wages accrue due.

उपरोक्त कायद्यातील तरतुदीप्रमाणे तकारदार यांना केवळ अर्ज दाखल दिनांकाच्या तीन वर्ष अगोदरची वेतन थकबाकी मुदतीत असल्यामुळे मिळू शकते व त्या आधीची वेतनफरकाची मागणी मुदतबाब्ध झाल्यामुळे उपरोक्त कायद्याप्रमाणे मिळू शकत नाही व ती सदर तीन वर्षाच्या आधीचा फरक हा मुदतीच्या कायद्याप्रमाणे व तकारदाराने त्यांच्या हक्काबाबत वेळीच मागणी न केल्यामुळे त्यांनी ती सोडून दिली आहे (acquiescence) केल्याने त्याबाबत आदेश करणे कायदेबाब्ध होईल. करीता समिती या निष्कर्षाप्रत पोहचली आहे की, संस्थेने तकारदार यांना दि. २०/०३/२०१७ पासून मागील तीन वर्ष अगोदर म्हणजे दि. २०/०३/२०१४ पासून सहावा वेतन आयोगाप्रमाणे वेतननिश्चिती करून वेतनफरक व दि. २०/०३/२०१७ पासून पुढील वेतन देणे बंधकारक आहे.

प्रस्तुतच्या अर्जात तकारदार यांनी उपदानाची (ग्रॅच्यूर्डटी) मागणी केली आहे. तथापी त्यावर संस्थेने आक्षेप घेऊन समितीचे लक्ष The payment of Gratuity (Maharashtra) Rules, 1972 कडे वेधले व सदरची बाब तकार निवारण समितीच्या कार्यकक्षेत येत नसल्याचे म्हटले आहे. कारण त्याबाबत वेगळे प्राधिकरण व नियंत्रण अधिकारी नेमण्यात आले आहेत. त्यामध्ये उपदानाच्या सर्व तरतूदी केल्या असून उपदान मिळणेकरीता कधी अर्ज करावा, कोणाकडे अर्ज करावा व त्यातील अधिका-यांच्या अधिकारक्षेत्राबाबत तसेच अर्जात कोणत्या बाबी नमूद कराव्या याबाबतच्या सविस्तर तरतूदी दिलेल्या आहेत. म्हणजेच हा कायदा स्वयंपुर्ण आहे व त्याबाबतची तकार निवारण करण्याकरीता विशिष्ट योजना त्यात दिलेली आहे. करीता या समितीने त्यात हस्तक्षेप करणे कायद्यातील तरतूदीच्या विरुद्ध होईल या मताप्रत समितीचे सर्व सदस्य आले आहेत. त्यामुळे तकारदार यांची उपदानाची मागणी या समितीस मान्य करता येणार नाही व तकारदार यांनी योग्य त्या नियंत्रण अधिका-याकडे सदर कायद्यातील तरतूदीप्रमाणे उपदानाची (ग्रॅच्यूर्डटी) मागणी करावी तसेच संस्थेने याबाबत योग्य ती कार्यवाही करावी असा समितीचा निर्णय आहे.

- करीता समिती खालील आदेश करीत आहे.

आदेश

१. तकारदार यांची सहाव्या वेतन आयोगाप्रमाणे वेतननिश्चिती होवून मिळणेची केलेली मागणी दि. २०/०३/२०१४ पासून मान्य करण्यात येत आहे. संस्थेने तकारदार यांची दि. २०/०३/२०१४ पासून सहाव्या वेतन आयोगाप्रमाणे वेतननिश्चिती करून त्यांना देय वेतनाच्या फरकाचा तक्ता तयार करावा व त्यांना अदा केलेली रक्कम वजा करून फरकाची रक्कम आदेशापासून तीन महिन्यांच्या आत अदा करावी.

२. तकारदार यांची उपदानाची (ग्रॅच्यूटी) मागणी या समितीस मान्य करता येणार नाही. तसेच त्यांनी याबाबत The payment of Gratuity Act, 1972 कायद्याअंतर्गत योग्य ठिकाणी दाद मागावी.

झालेल्या निर्णयाच्या प्रती संबंधिताना देऊन तसे कळविणेत यावे.

दिनांक : १७ NOV 2021

(श्री. ए.ए. कुलकर्णी)

(डॉ. व्ही. डी. नांदवडेकर)

सदस्य
(श्रीमती ए.ए.कदम)

अध्यक्ष
(श्री.एस.पी.कुलकर्णी)

सदस्य
(श्री. आर.बी.तुपे)

सदस्य
(डॉ.एन.बी.गायकवाड)

सदस्य
(डॉ.एस.एस.महाजन)

